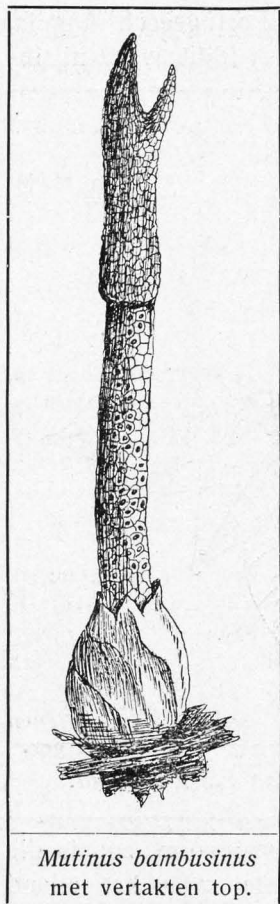

EEN MONSTRUOSITEIT VAN *Mutinus Bambusinus* (ZOLLINGER) ED. FISCHER.

Onder de interessante soorten van paddenstoelen, die Mevr. WALSH mij geregeld uit Soekaboemi toestuurt, bevond zich een eigenaardige afwijking bij een exemplaar van *Mutinus bambusinus*. Deze aardige Phalloïdee, gekenmerkt door de prachtig bloedroode

Mutinus bambusinus
met vertakten top.

kleur van het sporendragende deel van het receptaculum, komt in bamboebosschen vrij algemeen voor. Het vruchtlichaam bestaat uit een beurs of volva, een zakvormig, oorspronkelijk gesloten orgaan dat aan den top openscheurt en waaruit een slank steelvormig lichaam, het receptaculum, oprijst. Dit receptaculum is zeer broos en hol en bestaat uit twee gedeelten, een licht rose gekleurd basaalgedeelte met net-vormige teekening en een bloedrood spits toeloopend topgedeelte, dat oorspronkelijk de donkere, groenbruine, slijmige sporenmassa draagt. Van het toegezonden exemplaar was deze sporenmassa reeds verdwenen. Het merkwaardige was nu, dat dit rood gekleurde deel van het receptaculum zich op eenigen afstand van den top vorksgewijs vertakte (zie de figuur). Zonder twijfel hebben wij hier met een echte vertakking te doen. Van vergroeiing van twee exemplaren was geen sprake. De volva en het basale deel van het receptaculum waren absoluut enkelvoudig. Dergelijke anomalieën komen ook zoo nu en dan bij de hoogere planten voor (dichotomieën, welke in monstrueusen vorm de fasciaties leveren), waar men ze als terugslagen of atavismen beschouwt.

Hoewel *Mutinus bambusinus* een vrij algemeene soort is en ik reeds een groot aantal exemplaren in handen kreeg, was dit de eenige keer, dat ik een vertakt receptaculum zag. Zulk een kenmerk, dat slechts zelden tot uiting komt, noemt men wel een tusschenraskenmerk. Het merkwaardige is nu, dat zulke tusschenraskenmerken, die bij hun activeering een anomalie doen ontstaan, bij andere soorten weer als constant kenmerk kunnen optreden. Dit laatste zou het geval kunnen zijn bij *Staurophallus senegalensis* MONT., waar het receptaculum aan den top in vier korte takken is verdeeld. Helaas is deze soort slechts éénmaal gevonden en verder slecht bekend. DR. C. VAN OVEREEM.

KORTE MEDEDEELINGEN.

Kuifkwartels op Banka. De Heer W. VISSER te Soengeiliat schreef ons dd. 15 Juni het volgende: „Eergisteren kocht ik van een Inlander een paar vogels, die hij op Banka bij het strand gevangen had, en die ik volgens VAN BALEN's boek voor kuifkwartels houd, hoewel deze vogels daarin niet als op Banka voorkomend zijn opgegeven.” Hierop volgt dan een beschrijving van de bewuste vogels, welke wij in extenso meenen te moeten opnemen.

„Wijfje: snavel grijs; bij aanhechting bovensnavel een paar opstaande draadveeren; geheele kop aschgrijs, het achterhoofd echter zwart; borst, buik en rug groen; staart kort en benedenwaarts gericht; vleugels bruin; om het oog een fraaie roode ring; onbevederd loopbeen en teenen rood; de achterste teen mist den nagel.

Mannetje: iets grooter dan het wijfje; rug, staart en pooten als bij het wijfje; borst echter glanzend paarsblauw; vleugels donkerder dan bij de hen, op zwart af; op de kruin een witte vlek en op het achterhoofd een schuin naar boven staande roestkleurige kuif; bij aanhechting bovensnavel eveneens

draadveertjes; achter het oog een naakte roode vlek, welke het wijfje mist en gelijk gekleurd is als de ooglidrand; de snavel vertoont onder de neusgaten een groote roode vlek, punt van den snavel zwart."

De Heer SIEBERS van het Zoölogisch Museum, tot wien ik mij ter verkrijging van nadere inlichtingen wendde, was zoo welwillend mij mede te deelen, dat de gegeven beschrijving geheel en al past op *Rollulus roulroul* (SCOP.), welke vogel sinds lang bekend is van Banka, waar hij vrij algemeen moet voorkomen. Het ontbreken (rudimentair zijn) van den nagel aan den achtersten teen is een kenmerk van de familie, waartoe deze vogel behoort. De opgave, dat het wijfje, in tegenstelling met het mannetje, geen naakte plek achter het oog zou bezitten, moet op een minder nauwkeurige waarneming van den briefschrijver berusten. De naakte plek is evenwel bij het wijfje geringer in omvang dan bij het mannetje en bovendien veel minder opvallend gekleurd. Er komen ook mannetjes voor, waarbij de borst niet paarsblauw maar donkergroen is.

v. d. M. M.

MEDEDEELINGEN VAN DE VEREENIGING

Afdeeling Kediri

Op 26 Mei j.l. hield deze afdeeling een vergadering, waar Dr. SALM sprak over: „*Vlooiën en ratten, in verband met de pest en hare overbrenging*”. Terwijl de menschevloo hier in Indië vrij zeldzaam is, komen honden-, ratten- en muizenvlooien hier veel voor. Bij de kat komen, daar zij zoo zindelijk is, heel weinig vlooiën voor. De kattenvloo lijkt sprekend op de hondenvloo. Beide zijn zwart; de menschevloo, die grootere sprongen maakt, daarentegen bruin. De vlooiën hebben een volkomen gedaanteverwisseling. Uit de eitjes komen larven, die gedemonstreerd werden, een soort wormpjes. De larve spint zich in en na ongeveer een dag of tien verschijnt een volwassen insekt.

De pest is een ziekte van de ratten. Hiervan onderscheidt men op Java tegenwoordig in hoofdzaak drie soorten, de huis- en de veldrat en de *Epimys concolor*. Makkelijk te onderscheiden zijn deze drie soorten niet. De huisrat (*Epimys griseiventer*) is het gevaarlijkst als pest-overbrenger. In de voormaag van de rattenvloo ontwikkelt zich uit het opgenomen bloed een prop van bacteriën, die de vloo uitspuwt, als ze nieuw bloed wil zuigen. Zoo komen de pest-bacteriën in het bloed van den mensch.

De pestbestrijding keert zich tegenwoordig vooral tegen het gebruik van bamboe bij het bouwen van huizen, daar hierin de ratten bijzonder mooie gelegenheid vinden zich op te houden en zich voort te planten.

Afdeeling Soerabaja. Op Zondag, 15 Juli, werd een excursie gehouden naar Soeka-lilah, waarop vooral van veel afwisseling in de plantenwereld werd genoten. Eerst ging het door een laag vochtig terrein, waar in de slooten verschillende zoetwaterplanten werden opgemerkt, terwijl langs den weg veel *Opuntia*-exemplaren (familie der *Cactaceae*) stonden, overgroeid door de eveneens talrijk voorkomende *Azima sarmentosa* BTH. & HK. met haar scherpe doortjes. Dichter bij zee kwamen wij in een gebied met brakwater, waar heele plekken rood gekleurd waren door *Sueda maritima* DUM., een van de typische halophyten. Voorts zag men daar reeds *Acanthus ilicifolius*, L. *Trianthema crystallinum* VAHL. en *Kerinozoma Surabaya* STEUD. Heerlijk frisch woei de zeewind door de boomen bij het oude huis, en klotsten de vloedgolven tegen de steenglooijing. Een uitgezocht plekje om er in de schaduw te rusten! In bloei stonden er onder meer *Calophyllum inophyllum* L., *Peltophorum inerme* NAVES, waarnaast een sawoe djawa (*Mimusops Kauki* L.) met zijn grijsachtig loof en roode vruchten een schitterend effect maakte. Op het slechts smalle, zandige strand ten noorden van dat boschje troffen wij de bekende *Ipomoea pes-caprae* SW. en *Spinifex littoreus* MERR. Op den terugtocht ging het door mangrove, die daar wel niet typisch ontwikkeld is, maar toch vele der vertegenwoordigers bevatte, als: *Rhizophora mucronata* LAMK., *Bruguiera gymnorhiza* LAMK., *Bruguiera caryophylloides* BL. *Avicennia marina* VIERH., *Lumnitzera racemosa* WILLD., *Xylocarpus* en *Excoeceria agallocha* L., welke laatste, volop in bloei staande, ons sterk deed denken aan een bloeiende wilg. Algemeen bewonderd werden ook de bloeiende *Nipa*'s. Veel aangeplant zagen we in deze streek *Odina Wodier* ROXB., door de Inlanders *kajoe djaran* genoemd.

Ook zoölogisch bood de wandeling interessante dingen. Zeer bewonderd werd een mooie gouden wants, welke hier schildpadkevertje genoemd wordt. We zagen, hoe behendig een katjong met een strik van paardenhaar de kleine slijkspringertjes wist te vangen en konden toen de vischjes van nabij bekijken. Tusschen de wortels van de mangrove zaten talrijke krabben, groote bruine en zeer kleine blauwachtig

witte. Later zaten de groote in rijen boven elkaar op de stammen, alsof ze vluchtten voor den opkomenden vloed. Aan het strandje werden verschillende voorwerpen gevonden: schelpen, waarvan één met een heremietkrab; een blauwwier; allerlei aangespoelde vruchten en zaden, waaronder een kiemend Nipa-zaad.

Afdeeling Buitenzorg

„De grondgedachten van de mutatie-theorie” was de titel van de lezing, welke Prof. Dr. Th. J. STOMPS op 25 Juli j.l. heeft gehouden voor leden en genoodigden der afdeeling Buitenzorg. Spreker begon met een historisch aanloopje, daarbij een kort en duidelijk overzicht gevend van de opvattingen omtrent het ontstaan en het constant zijn der soorten, welke heerschten op het oogenblik, dat Prof. HUGO DE VRIES, de grondvester van de mutatie-theorie, zich begon te wijden aan de studie van dit vraagstuk. De eerste die na LINNAEUS, in wiens tijd de soorten als constante begrippen werden opgevat, evolutie voorstond was LAMARCK, zij het dan ook, dat zijn voorstelling wel wat phantastisch was: onder nieuwe omstandigheden zouden de soorten veranderen, terwijl de ontstane veranderingen erfelijk zouden worden vastgehouden. Evenals LAMARCK, voor wien dus een soort geen constant begrip was — immers dán alleen is evolutie mogelijk —, behoorde DARWIN tot de voorstanders van de veranderlijkheid der soort. Zijn gedachtengang was echter deze, dat er ten gevolge van de overproductie van planten en dieren een „struggle for life” plaats heeft, welke eindigt met „the survival of the fittest” zoodat op deze wijze een natuurlijke selectie wordt uitgeoefend.

Volgens de „Intracellulaire pangenesis” nu van HUGO DE VRIES bestaat de eicel uit vele stoffelijke deeltjes, die elk voor zich de dragers zijn van bepaalde kenmerken, terwijl de eicellen der soorten van éénzelfde geslacht zouden zijn opgebouwd uit dezelfde pangenen, van welke er echter enkele zouden verschillen. Zoo zijn de soorten als het ware in een pangen-formule uit te drukken. De mutatie-theorie (1901), waarvan de grondgedachte reeds in deze pangenentheorie is neergelegd, brengt ons dus weer in zekeren zin terug tot de constantheid der soort: wel is echter evolutie mogelijk gebleven, doch deze heeft plaats buiten de veranderde omstandigheden om. Het zijn plotselinge, schoksgewijs optredende veranderingen, van welke de aanleiding in de plant zelf is gelegen en die leiden tot het optreden van nieuwe soorten.

Ongeveer tegelijkertijd leidden andere onderzoekingen ook tot het resultaat, dat het soortsbegrip als constant moet worden opgevat, indien dit begrip slechts enger wordt genomen. Proeven bijv. met de voorjaarsvroegeling (*Draba verna*) en met *Viola tricolor* wezen uit, dat deze zoogenaamde soorten uit meerdere vormen bestonden, welke op zich zelf constant waren. Verder toonde BONNIER aan, dat veranderde uitwendige omstandigheden, zooals voor de plant ontstaan als ze uit de laagvlakte naar het hoogbergte wordt overgebracht of omgekeerd, wel kan leiden tot het aannemen van een hooggebergte (laagland-) habitus, doch dat hierdoor geen blijvende nieuwe soorten ontstaan kunnen. Want brengt men de planten terug, dan ziet men weer de vroegere habitus verschijnen. Dergelijke onderzoekingen werden ook door MASSART gedaan bij de adderwortel (*Polygonum amphibium*) met overeenkomstig resultaat. Zoo moest het standpunt van LAMARCK evenals dat van DARWIN geheel worden losgelaten. Want het bleek, dat bij het toepassen van selectie spoedig een grens is bereikt, die niet te overschrijden is: de soort blijft hierbij dezelfde, het karakter ervan verandert niet, alleen het gehalte verbetert. Houdt de selectie op, dan volgt ook onmiddellijk een terugslag. Nog verder dan DE VRIES gaat JOHANNSEN, die van meening is, dat, indien bij selectie verbetering optreedt, dit een gevolg is van de omstandigheid niet te zijn uitgegaan van een zuivere soort, dus niet van één exemplaar, maar van een z. g. populatie. Selectie van een zuivere soort zou in het geheel geen verbetering geven.

Hierna komt inleider tot de bespreking van de mutatietheorie en geeft dan met behulp van lichtbeelden eenige voorbeelden van planten, van welke vormen bekend werden, die in meerdere opzichten van de normale verschillen en die volgens spreker plotseling waren opgetreden en dus als mutanten zouden moeten worden opgevat (*Epilobium hirsutum* forma *cruciatum*, *Atropa Belladonna* forma *lutea*, *Matricaria Chamomilla* forma *discoidea*, *Chelidonium majus* forma *laciniatum*, *Capsella Heegeri*, *Papaver bracteatum* forma *monopetalum*, pelorie-vormingen van *Linaria vulgaris* en *Digitalis purpurea*). Ten slotte wordt dan het bekende geslacht *Oenothera* behandeld, dat volgens spreker reeds zoovele mutanten heeft opgeleverd.

Zoo werden door Prof. STOMPS de verschillende opvattingen, welke omtrent de besproken verschijnselen gehuldigd werden vóór den tijd van HUGO DE VRIES, vergeleken met die tot welke laatstgenoemde kwam. Wij betreuren het, dat dit niet ook is doorgevoerd voor de zienswijzen, die tegenwoordig zeer velen hebben aangaande het ontstaan der soorten, sinds er zooveel bekend is geworden omtrent den invloed der bastardeering en het aantal en het gedrag der chromosomen.